

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Χ. ΔΟΡΜΠΑΡΑΚΗΣ

(1911-2004)

Πλήρης ημερῶν ἀποχαιρέτησε τὸν ἐπίγειο βίον, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 2004, ὁ φωτισμένος διδάσκαλος Παναγιώτης Δορμπαράκης, εὐρυμαθὴς φιλόλογος, ἔμπειρος λεξικογράφος, ἐκλεκτὸ τέκνο τῆς Κορινθίας καὶ ἐπίλεκτο μέλος τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων (ΕΕΦ), ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς, τὸ 1948, ἕως τὴν ἐκδημία του.

Ἐγεννήθη στὴν Λυγιά Κορινθίας τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1911 ἀπὸ πτωχή, ἀλλὰ φιλοπρόοδη ἀγροτικὴ οἰκογένεια. Μετὰ τὶς ἐγκύκλιες σπουδὲς του στὴν γενέτειρα καὶ στὸ Γυμνάσιο Κορίνθου ἐφοίτησε, κατόπιν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, στὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐπραγματοποίησε ἀργότερα διετὴ μετεκπαίδευση ("Μεῖζονος Διαρκείας") στὴν Παιδαγωγικὴ καὶ Φιλοσοφία στὸ Διδασκαλεῖον Μέσης Ἐκπαιδεύσεως μὲ Διευθυντὴν αὐτοῦ καὶ διδάσκοντα τὸν ἀείμνηστον Κωνσταντῖνον Γεωργούλιν, μεγάλον φιλόσοφο καὶ παιδαγωγό, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐμυήθη καὶ στὰ μυστικά τῆς ἐπαγωγῆς σχολικῆς διδακτικῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ διεκρίθη ἰδιαίτερως.

Ἐπληροφόρησε μὲ ζήλο καὶ εὐδοκίμηση τὴν Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση σὲ Γυμνάσια (ἔξατάξια) τῆς Ἑλληνικῆς περιφέρειας (Δεοβένι, Κόρινθος, Καλάβρυτα, Πάτρα) καὶ τῶν Ἀθηνῶν (2^{οῦ} Ἀρρένων, Βαρβάκειος Πρότυπος Σχολή). Ἀνῆλθε τὴν κλίμακα τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἱεραρχίας ἕως τὸν βαθμὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως (ΓΕΜΕ).

Ἀσκήσε μὲ εὐσυνειδησία, ἀφοσίωση, δικαιοσύνη καὶ πατρικὴ στοργὴ τὸ διδακτικὸ, διοικητικὸ καὶ ἐποπτικὸ ἔργο του καὶ ἐπέδειξε στοὺς τομεῖς αὐτοὺς σπάνια προσόντα, τὰ ὁποῖα δικαίως τοῦ ἐχάρισαν τὴν ἀγάπη, τὴν ἐκτίμηση, τὸν σεβασμὸ καὶ τὸν θαυμασμὸ τῶν μαθητῶν του καὶ τῶν καθηγητῶν τῆς δικαιοδοσίας του.

Ἐπληροφόρησε ἕνεργόν μέλος τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν, τῆς Ἑταιρείας Πελοποννησιακῶν Μελετῶν, τῆς Ἐνώσεως τῶν ἐν Ἀθῆναις Κορινθίων, τῶν Εὐρωσινίων Ἀττικῆς καὶ τοῦ Ροταριανοῦ Ὁμίλου Ἀθηνῶν καὶ Βορρᾶ (Ρ.Ο.Α.Β.), εἰς τὸν ὁποῖον ἐπραγματοποίησε πολλὰ διαλέξεις μὲ θέματα ποικίλου περιεχομένου (φιλοσοφικά, ἱστορικά, γλωσσολογικά, κοινωνικά κτλ.). Διετέλεσεν ἐπίσης Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ὁμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως

(Ο.Α.Μ.Ε. 1953-56) και Διευθύνων Σύμβουλος του Ταμείου Ἀρωγῆς Ἐκπαιδευτικῶν (1968-69).

Παραλλήλως πρὸς τὸ προαναφερθὲν ἐκπαιδευτικό-παιδαγωγικό, διοικητικό-ἐποπτικό καὶ κοινωνικό του ἔργο, ἀνέπτυξε σπουδαία σὲ ποιότητα, πολὺπλευρῆ καὶ πλούσια σὲ ὄγκο συγγραφικὴ δράση: Λεξικογραφία, Γλωσσολογία (Ὄνοματολογία-Τοπωνύμια), Γραμματικὴ, Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία, Ἐκθέσεις Ἰδεῶν καὶ Στοχασμῶν, γενικώτερα θέματα Παιδείας καὶ Παιδαγωγικῆς, ἄρθρα σὲ ἐγκυκλοπαιδεῖς καὶ περιοδικὰ ἀποτελοῦν συνοπτικὰ τοὺς τομεῖς τῆς ἐπιστημονικῆς, ἐκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς συγγραφικῆς ἐνασχολήσεώς του.

Εἰδικώτερα, μεγάλη εἶναι ἡ συμβολὴ του στὴν μελέτη καὶ ἔρευνα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στὴν διαχρονικὴ της μορφῆ. Καρπὸς τῆς πολυετοῦς καὶ μεθοδικῆς αὐτῆς σπουδῆς καὶ ἔρευνας τῆς διαχρονικῆς ἑλληνικῆς εἶναι τὰ δύο πρωτότυπα, πολυσέλιδα Λεξικά του:

- 1) *Ἐπίτομον Λεξικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης (Ἑτυμολογικόν-Ἑρμηνευτικόν)*, ἐκδ. τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς "Ἐστίας", Ἀθῆναι 1972 (2005¹⁰),
- 2) *Λεξικὸν τῆς Νεοελληνικῆς, Ἑτυμολογικόν, Ἑρμηνευτικόν*, ἐκδ. "ΣΠΟΥΔΗ", Ἀθῆναι 1993 (1996²). Ἀποτελεῖ τοῦτο, κατὰ δήλωσιν τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέως, "ἐκτεταμένη καὶ ὀριστικὴ μορφὴ" ἀπὸ τὴν "δοκιμαστικὴ καὶ πρὸ συνεπτυγμένη μορφὴ", τὴν ὁποίαν εἶχε παλαιότερη ἐκδοσὴ τοῦ ἴδιου ἔργου μὲ τίτλο: *Ἑτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης* (νέας), ἐκδ. Σιδέρη, Ἀθῆναι 1963.

Καὶ στὰ δύο αὐτὰ λεξικά τὰ λήμματα παρατίθενται κατὰ ἐτυμολογικὴς οἰκογένειας (ριζικὴ λέξη-παράγωγες-σύνθετες-παρασύνθετες) καὶ κατ' ἀλφαβητικὴ σειρὰ, κατὰ τὸ δυνατόν, σὲ κάθε ἐνότητα. Τοῦτο διευκολύνει σημαντικὰ τὸν χρήστη νὰ μαθαίνη μὲ εὐσύννοπτο καὶ ἐναργῆ τρόπο τὴν γλῶσσα, ἀφοῦ τὴν βλέπει μέσα ἀπὸ ὀργανικῶς συνδεόμενα ἐπὶ μέρους σύνολα, ὁμάδες δηλαδή λέξεων τῆς ἰδίας ἐτυμολογικῆς καταγωγῆς. Ἐμπεριστατωμένες βιβλιοκρισιεὶς τῶν ἀνωτέρω λεξικῶν ἔχουν δημοσιευθῆ στὸ παρὸν περιοδικὸ ὡς ἑξῆς: Τοῦ πρώτου ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ Κων. Ι. Μερεντίτη, τόμ. 25 (1973), σσ 349-350 καὶ τοῦ δευτέρου (τῆς β' ἐκδόσεως) ἀπὸ τὸν ἐπίτ. πρόεδρον τῆς ΕΕΦ κ. Παναγιώτην Βλάχον, τόμ. 50 (1998), σσ. 285-287.

Σημαντικὲς γλωσσικὲς ἐργασίαι τοῦ Παν. Δορμπαράκη εἶναι καὶ οἱ ἀκόλουθες:

- α) *Τὸ Ἰδίωμα τῆς Δυτικῆς Κορινθίας* (1957, Βραβείον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν). Ἀπάνθισμα αὐτῆς ἔχει δημοσιευθῆ στὸν *Πλάτωνα*, τόμ. 26 (1974), σσ. 54-59,
- β) *Ἡ περιοχὴ Εὐρωστίνης Κορινθίας. Ἱστορία-Λαογραφία-Γλῶσσα*, ἔκδ. Gutenberg, Ἀθήνα 1992 (μὲ τὴν συνεργασία Κασ. Πανουτσοπούλου). Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἀποσπάσει τὸν ἔπαινο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, βιβλιοκρισία του δὲ δημοσιεύεται στὸ περιοδικὸ *Πλάτων*, τόμ 45 (1993), σσ 181-182. Τὸ ὑλικὸ τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ πονήματος συμπληρώνει πλειάδα μελετῶν τοῦ συγγραφέως (τοπωνύμια, οἰκογενειακὰ ὀνόματα) στὸ περιοδικὸ "*Εὐρωστινιακά*", στὸ ὁποῖο (τεῦχος 18 (2004), σ. 10-21) δημοσιεύεται ἐκτενὲς ἀφιέρωμα στὸν Παναγ. Δορμπαράκη ἀπὸ τὸν συμπατριώτη καὶ μαθητὴ του, πρῶην ΓΕΜΕ κ. Τριαντ. Ι. Δελῆν,
- γ) *Ἡ Νεοελληνικὴ στὴν Ἐπιστήμη καὶ τὸ Δημόσιο βίο*, Βιβλιοπωλεῖον τῆς "Ἐστίας", Ἀθήνα 1979. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀποτελεῖ προϊόν τῆς συνεργασίας του μὲ τὴν Ἀθηναϊκὴ ἔφημερίδα "ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ", ἀπὸ τὴν τότε Διεύθυνση τῆς ὁποίας ἔγιναν ἀποδεκτὲς οἱ ὑποδείξεις του γιὰ χρῆση τῆς Νεοελληνικῆς στὴν ἔφημερίδα "χωρὶς ἀκρότητες καὶ μὲ σεβασμὸ πρὸς τὴ μεγάλη πολιτιστικὴ παράδοση τοῦ τόπου μας" (Δελῆς, ὅπ. π., σ. 15),
- δ) *Ἡ τυρρανία τῆς Γενικῆς στῆ γλῶσσα μας*, περιοδ. ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Ἀθήνα, Ἰούνιος 1946.

Πολυάριθμες εἶναι καὶ ἄλλες σπουδαῖες μελέτες του, ἐκπαιδευτικοῦ-παιδαγωγικοῦ περιεχομένου, ὅπως αὐτὴ μὲ τὸν τίτλο "Ὅμιλιες καὶ Λόγοι", ἔκδ. "ΑΛΚΑΙΟΣ", Ἀθήνα 1974² (Βασδέκης, 1980²), πολῦτιμο βοήθημα γιὰ ὅλες τὶς σχολικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἐθνικὲς ἑορτές, σημαντικὰ δὲ καὶ τὰ λογοτεχνικὰ καὶ κριτικὰ μελετήματά του γιὰ τὸν Διονύσιο Σολωμό, τὸν Λορέντζο Μαβίλη, τὸν Περικλῆ Γιαννόπουλο, τὸν Κωστὴ Παλαμᾶ, καθὼς καὶ ἡ σχολιασμένη μετάφραση Ἰωδῶν τοῦ Ὅρατιου. Ὅλα αὐτὰ εἶναι δημοσιευμένα σὲ αὐτοτελῆ βιβλία ἢ σὲ περιοδικά: α) τοπικοῦ κυρίως ἐνδιαφέροντος (= Κορινθιακά, ἐκδιδόμενα στὴν Ἀθήνα, ὅπως π.χ. *Κορινθιακὴ Ζωή, Κύψελος, Ἀκροκόρινθος, Κορινθιακά, Εὐρωστινιακά*), β) λογοτεχνικὰ (*Νέα Ἐστία*), γ) ἐκπαιδευτικὰ (*Φυσικὸς Κόσμος, Σχολεῖο καὶ Ζωή, Δελτίον Ο.Α.Μ.Ε.*) καὶ δ) ἐπιστημονικὰ (*Πλάτων*) κτλ.

Ἀξιοσημεῖωτα ὡσαύτως εἶναι καὶ τὰ ἄρθρα του σὲ ἐγκυκλοπαιδεῖες, γενικοῦ ἢ ἐιδικότερου παιδαγωγικοῦ περιεχομένου, ὅπως π.χ. ΠΥΡΣΟΣ, Μεγάλῃ Παιδαγωγικῇ Ἐγκυκλοπαιδεΐα (ἔκδ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ-HERDER), τῆς ὁποίας ἦταν καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως.

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, δείγμα τῆς εὐρυμάθειας τοῦ ἀνδρός, τῶν πολὺπλευρῶν ἐνδιαφερόντων του καὶ τῆς ἱκανότητός του νὰ κινῆται μὲ εὐχέρεια σὲ ποικίλους τομεῖς τοῦ ἐπιστητοῦ εἶναι καὶ οἱ πολὺ σημαντικὲς βιβλιοκρισίαι του στὸν Πλάτωνα, γιὰ βιβλία ἄλλων συγγραφέων μὲ ποικίλα θέματα, ὅπως: ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία, ἱστορία, λεξικογραφία, γραμματικὴ, νεοελληνικὴ λογοτεχνία, διδακτικὴ, παιδαγωγικά {βλ. τόμους: 19(1967), 22(1970), 24(1972), 25(1973), 27(1975), 28(1976), 29(1977), 40(1988)}.

Τὸ ἔργο τοῦ Παναγιώτη Δορμπαράκη ἀποτελεῖ οὐσιώδη καὶ ἀνεκτίμητη εἰσφορὰ στὴν φιλολογικὴ ἐπιστῆμη, στὴν ἑλληνικὴ ἐκπαίδευση καὶ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, στὴν διαχρονικὴ τῆς μορφῆ. Ὁ ἴδιος ἐπίστευε ὅτι ἡ μεθοδικὴ μελέτη, ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἐπαρκὴς γνώση τῆς διαχρονικῆς ἑλληνικῆς ἀποτελεῖ θεμελιώδες στοιχεῖο γιὰ τὴν ὑπόστασι τοῦ νεοελληνικοῦ μας παρόντος, ἀφοῦ ἡ Γλῶσσα ἀποτελεῖ οὐσιώδες γνώρισμα τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἡ ἐπαρκὴς δὲ γνώση ὅλων τῶν πτυχῶν αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπομένως καὶ τῆς γλώσσας μας, ἐνέχει μεγάλη μορφωτικὴ καὶ παιδευτικὴ ἀξία γιὰ τὴν ἑλληνικὴ νεότητα.

Ὁ Δορμπαράκης ἐπίστευε ὅτι εἶναι πράγματι ἀναγκαῖα καὶ αὐτονόητη σήμερα ἡ εὐρεῖα γλωσσομάθεια καὶ ἡ ἐπαρκὴς κατάρτιση τῶν νέων μας στὶς Φυσικομαθηματικὲς ἐπιστῆμες καὶ τὶς νέες τεχνολογίες. Παρὰ τὴν ὁμοῦ ἐθεωροῦσε ὅτι ἔχει θεμελιώδη μορφωτικὴ ἀξία καὶ ἡ ἐπαρκὴς ἑλληνομάθεια αὐτῶν. Τοῦτο, ἐσημείωνε, ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν συστηματικὴ μελέτη τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στὴν διαχρονικὴ τῆς μορφῆ, μέσω τῆς σπουδῆς καὶ τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας ἀπὸ τὸ πρωτότυπο καὶ ἐπικουρικὰ ἀπὸ μετάφραση. Διότι, κατ' αὐτόν, τοῦτο ἀποτελεῖ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ μόρφωση καὶ τὴν ὀλόπλευρη καλλιέργεια τῆς προσωπικότητος τῶν νέων μας, ἰδιαίτερος στὴν σημερινὴ ἐποχὴ τῆς ρευστότητας καὶ σύγχυσης τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς παγκοσμιοποίησης. Αὐτὲς τὶς ἀρχὲς πρωτίστως ὑπηρετήσε μὲ ἀπόλυτη συνέπεια σὲ ὅλον τὸν ἐκπαιδευτικὸ βίον του μὲ τὸ διδακτικὸ ἀλλὰ καὶ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο.

Ἐξαιρετικὴ λοιπὸν προσωπικότητα, ἐκπαιδευτικὴ, ἐπιστημονικὴ, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ, ὁ Παναγ. Δορμπαράκης ὑπῆρξε φύση φιλοσοφημένη, φιλέρευνη καὶ φιλοπρόοδη, ἐπιστῆμων ἐγκρατῆς, πολίτης ὑποδειγματικὸς καὶ ἄνθρωπος μετριοπαθῆς, εὐαίσθητος καὶ ἐνάρετος.

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον καὶ τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων αἰσθάνονται μεγάλη τὴν ἀπώλεια τοῦ Παναγιώτη Δορμπαράκη, ὁ ὁποῖος, ὅπως προαναφέρθη, ὑπῆρξε, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρείας, διακεκριμένο, ἐνεργὸ καὶ δραστήριον μέλος τῆς, μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, Κοσμήτωρ, Β' Ἀντιπρόεδρος καὶ Πρόεδρος τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου αὐτῆς. Ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποῖαν ἐκεῖνος πιστὰ καὶ ἀταλάντευτα ὑπηρετήσας, καὶ οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν καὶ καταστατικὰς ἀρχὰς τῆς Ἑταιρείας. Καθοδηγοῦνται ἀπὸ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος του, ἀπὸ τὴν ἐπιστημοσύνην, τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν μεθοδικότητα τοῦ ἔργου του, ἀπὸ τὴν μετριοπάθειάν του, τὴν προσήμειαν καὶ τὴν καλοσύνην τῆς ψυχῆς του καὶ ἀπὸ τὴν ἐν γένει πολυσήμαντην καὶ πολὺπλευρὴν ἐπιστημονικὴν, ἐκπαιδευτικὴν καὶ κοινωνικὴν προσφορὰν του.

Γεώργιος Π. ΜΑΝΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ